

De Avgvrio. Salvts Programma : Qvo ... Domini Friderici. III Dvcis.
Saxoniae ... A. D. VII. Kal. Maii. MDCCXXXIX Felici. Sidere.
Recvrrens Natalis. Exoptatissimvs Avdita. Post. Meridiem. Hora. Tertia In.
Maiori. Illvstris. Gymnasii. Fridericiani. Avditorio Cvm. Svmma. Pietatis.
In. Devm. Et. Principem. Testificatione Celebrandvs. Indicitvr ... Rogantvr
A M. Ioanne. Gottrido. Moerlino Illvstris. Gymnasii. Fridericiani.
Directore ...

De Augurio. Salutis Programma

Altenburg

Mo#rlin, Johann Gottfried

P 2° 00215 (117)

https://dhb.thulb.uni-jena.de/receive/ufb_cbu_00010396

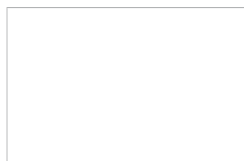
Lizenz: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

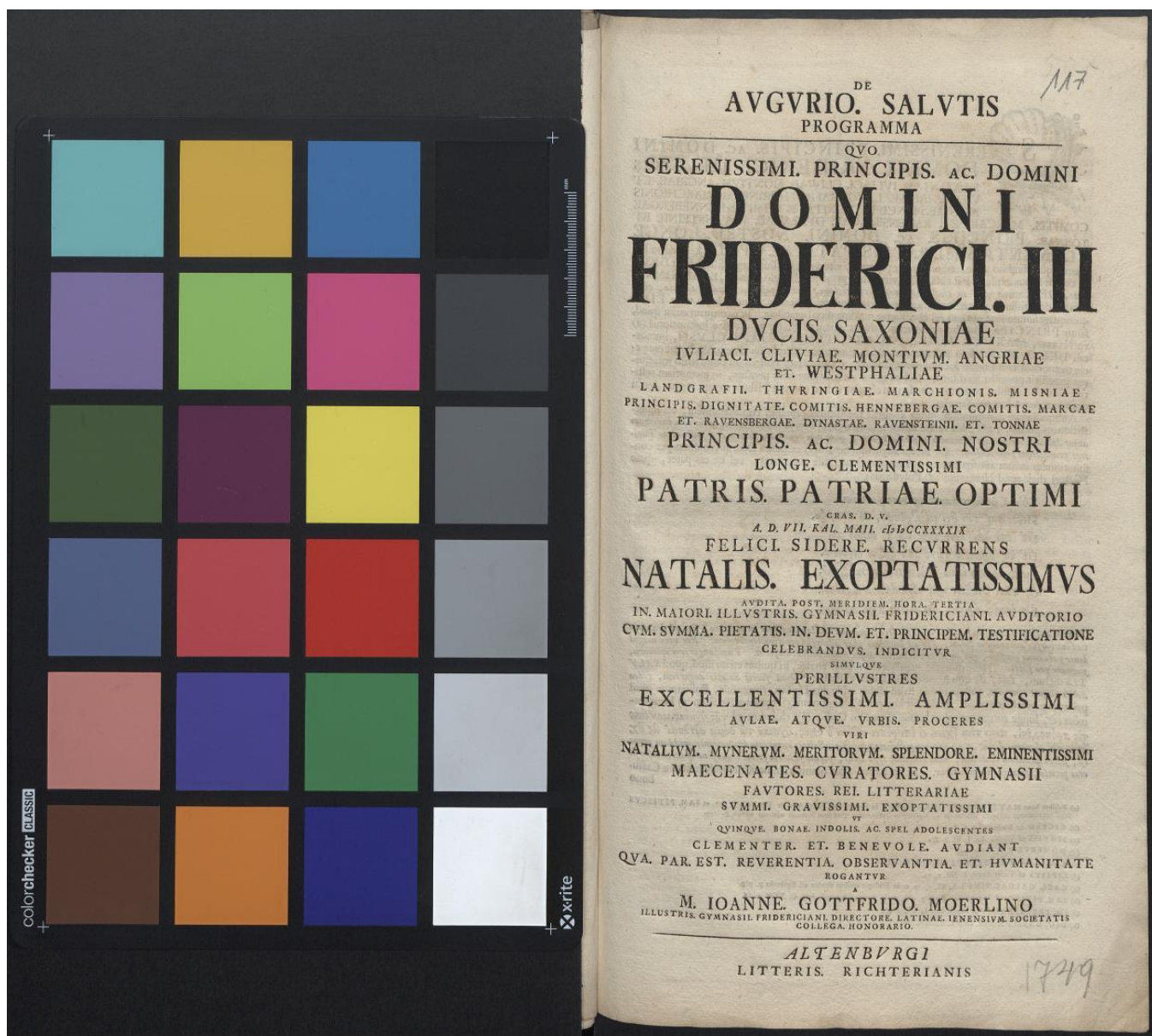

urn:nbn:de:urmel-3e766e72-c08f-4ad8-90f5-1551279d27f5-00009589-10

Lizenz: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

urn:nbn:de:urmel-3e766e72-c08f-4ad8-90f5-1551279d27f5-00009589-10

DE
AVGVRIO. SALVTIS
PROGRAMMA

QVO
SERENISSIMI. PRINCIPIS. AC. DOMINI
DOMINI
FRIDERICI. III
DVCIS. SAXONIAE
IVLIAE. CLIVIAE. MONTIVM. ANGRIAE
ET. WESTPHALIAE
LANDGRAFII. THVRINGIAE. MARCHIONIS. MISNIAE
PRINCIPIS. DIGNITATE. COMITIS. HENNEBERGAE. COMITIS. MARCAE
ET. RAVENSBERGAE. DYNASTAE. RAVENSTEINII. ET. TONNAE
PRINCIPIS. AC. DOMINI. NOSTRI
LONGE. CLEMENTISSIMI
PATRIS. PATRIAE. OPTIMI

GRAS. D. V.
A. D. VII. KAL. MAII. 1560
FELICI. SIDERE. RECVRRENS
NATALIS. EXOPTATISSIMVS

AVDITA. POST. MERIDIEM. HORA. TERTIA
IN. MAIORI. ILLVSTRIS. GYMNASII. FRIDERICIANI. AVDITORIO
CVM. SVMMA. PIETATIS. IN. DEVM. ET. PRINCIPEM. TESTIFICATIONE
CELEBRANDVS. INDICITVR

SIMVLQVE
PERILLVSTRES
EXCELLENTISSIMI. AMPLISSIMI
AVLAE. ATQVE. VRBIS. PROCERES
VIRI

NATALIVM. MVNERVM. MERITORVM. SPLENDORE. EMINENTISSIMI
MAECENATES. CVRATORES. GYMNASII
FAVTORES. REL. LITTERARIAE
SVMMI. GRAVISSIMI. EXOPTATISSIMI

VT
QUINQVE. BONAE. INDOLIS. AC. SPEI. ADOLESCENTES
CLEMENTER. ET. BENEVOLE. AVDIANT
QVA. PAR. EST. REVERENTIA. OBSERVANTIA. ET. HVMANITATE
ROGANTVR

A
M. IOANNE. GOTTFRIDO. MOERLINO
ILLVSTRIS. GYMNASII. FRIDERICIANI. DIRECTORE. LATINAE. IENENSIVM. SOCIETATIS
COLLEGA. HONORARIO.

ALTENBURGI
LITTERIS. RICHTERIANIS

urn:nbn:de:urmel-3e766e72-c08f-4a
d8-90f5-1551279d27f5-00009589-20

ERENISSIMI. PRINCIPIS. AC. DOMINI
DOMINI. FRIDERICI. III. DVCIS
SAXONIAE. IVLIACI. CLIVIAE. MONTIVM. ANGRIAE. ET
WESTPHALIAE. LANDGRAFII. THVRINGIAE. MARCHIONIS
MISNIAE. PRINCIPIS. DIGNITATE. COMITIS. HENNEBERGAE
COMITIS. MARCAE. ET. RAVENSBERGAE. DYNASTAE. RAVENSTEINII. ET
TONNAE. PRINCIPIS. AC. DOMINI. NOSTRI. LONGE
CLEMENTISSIMI. PATRIS. PATRIAE. OPTIMI

natalem LI.
diem, quo dimidio vitae seculo feliciter superato, alterum dimidium ingreditur, faxit DEVS
vt totum saluus expleat, PRINCEPS virtutibus principali fastigio dignis CELSISSIMVS,
eras, DEO annuente, in illustri Gymnasio Fridericiano, audita post meridiem hora tertia, cum
summa deuotissimae pietatis refectione celebrandum indicens, annum hunc vitae EIVS
quingagesimum iure optimo rei christianae maxime dico laetabilem. Praeterquam enim quod,
saluo PRINCIPE, patriae res fuerunt saluae; etiam ORBE, vt vetulae inscriptionis (a)
verbis vtar, MARI ET TERRA. PACATO. TEMPLO. IANI. CLVSO, immor-
tali DEI. O. M. beneficio pax per vniuersam Europam restituta secularem Westphaliae pa-
cis memoriam tanto nobis iucundiores reddidit, quanto fines nostros ab omni malo intactio-
res praestitit providentia diuina. Debita igitur aestimatione haec pensans, in memoriam resti-
tuti olim ab Augusto, eo anno, quo Ianum clausum videre contigit, salutis augurii redeo, pauca
quaedam de eo iam praefaturus.

Antiquissimam communissimamque auguriis res futuras captandi consuetudinem, vel super-
stitionem potius, fuisse, his verbis testatur Cicero (b): *Gentem nullam video, neque tam humanam
atque doctam, neque tam immanem atque barbaram, quae non significari futura et a quibusdam intel-
ligi praedictaque posse censet.* Est autem augurium Seroio (c) exquisita Deorum voluntas per con-
sultationem autum aut lignorum. Aues praecipue fuisse obseruatas, vel ex eis patet, quae
Hecatori dicit apud Homerum (d) Polydamas:

Τὴν δ' οἰωνοῖσι ταυπτερόγεσσι κελύεις
Πείθεσθαι τῶν ἐτι μελιχρότων, ἐδ' ἀλεγειῶ,
εἴτ' ἐπὶ δεξιῇ ὥσιν πρὸς ἡῶ τ' ἡελίου τε,
εἴτ' ἐπ' ἀριστερᾷ τόγῃ πολλὸν ζῶφον ἡρόεντα.
Ἡμεῖς δὲ μέγαλοι Διὸς περὶ δαίμονα βελῶ,
ὅς πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πατρίδα.

Tu vero quibus alas expandentibus iubet obedire; quas nil quidquam moror neque curo, siue ad dextram
vadant versus auroram et solem, siue ad sinistram istae aduersus occasum tenebrosam. Nos vero magni
Iouis pareamus consilio, qui omnibus mortalibus atque immortalibus imperat. Vnum augurium optimum,
pugnare pro patria. Hinc diuersae auguriorum species enatae, in quibus etiam illud, quod SALV-
TIS dictum, fuit, de quo Angelus Politianus (e) scribit: *Quid fuerit Salutis augurium, video
doctis aliquot ignorari, quibus verbis haud dubie adductus Lipsius (f) censuit, Politianum illud
primum e tenebris eruisse.* Describit hoc post Calcagninum (g) et praeter Pitiscum (h) Freinshe-
mius (i), longe autem ante alios copiosissime Dio Cassius (k): *Οἰωνισμὸς τὸ τῆς ὑγιείας, καλῶς
τὴν τροπὴν ἐστὶν, πῶς τινὰ ἔχων, εἰ ἐπιτρέπει σφίσιν ὁ Θεὸς, ὑγιάν τῷ δήμῳ αὐτῶσαι ὡς ἐχ-
ῶσιον ἐδὲ αὐτῆσιν αὐτῆς, πρὶν συγχωρηθῆναι γενέσθαι, Salutis augurium diuinationis quoddam genus
est, fidem quandam continens, num concedat ipsis Deus, populo salutem petere: quasi ne quidem iusta sit
eius petitio, priusquam concedatur.* In eo tamen non omnino immerito reprehenditur a Casau-
bono

(a) Exhibet hanc MATTH. BERNEGGERVS. Distr. in Suetonii Jul. Caes. Aug. & Tit. Vesp. p. 103. et SAM. PITISCVS
inter inscriptiones antiquas illustres de Caesaribus Suetonianis quas huc Suetonii editioni adiecit p. 1124.

(b) CICERO de Diuin. L. I. C. I.

(c) SERVIUS ad Virgilio Aen. L. III. v. 89.

(d) HOMERVS. II. p. v. 237-243.

(e) ANGELVS. POLITIANVS Miscellan. C. XIII.

(f) LIPSIVS ad Taciti Annal. L. XII. c. 27.

(g) CAEL. CALCAGNINVS. L. VI. ep. 9. et in Dialogis quibus titulus est Equitatio p. 568.

(h) SAM. PITISCVS in Lex. Anc. Rom. p. 210. et in not. ad Suetonii Aug. C. XXXI. p. 26.

(i) IO. FREINSHEMIVS. Suppl. Lit. L. CII. c. 47.

(k) DIO. CASSIVS. Rom. Hist. L. XXXVII.

bōno et Berneggero (l) Cassius, quod *διάνομα ὑγιείας* fecerit, cum *σάτηρας* debuisset, praefertim, quia salutis appellatione plura continentur bona, quam sanitatis, illa etiam, quae sequuntur generatim ad tranquillum reipublicae statum pertinent, neutiquam vero tantum ad salubritatem.

Quo tempore, quaque occasione prima salutis augurii orta sit mentio? ingenue fateor, me non inuenire. Augustus, Suetonio (m) teste, postquam pontificatum maximum suscepit, inter ea, quae ex antiquis caeremoniis paulatim abolita fuerant, restituit, quod factum testatur Dio (n) *ὑπατεύοντος αὐτοῦ τὸ πέμπτον μετὰ Cεῶς Ἀπαλῆς* ipso quinto et Sexto Apuleio Cosl. Antea quidem iam Pompeii Magni Catonisque aeuo, vel Cicerone potius & Antonio Cosl. repetiti eius apud Dionem (o) occurrit mentio, sed simul etiam adicitur, purum illud non peractum fuisse, cum aues alienae aduolauerint auguriumque sinistrum reddiderint. An vero ab illo Ciceronis & Antonii ad hunc Augusti et Sexti Apuleii consulatum, quo post clausas Iani portas hoc salutis augurium captum est, integri XLIV anni, quos Pitiscus (p) definit, interiecti fuerint, equidem calculum recte ponentibus affirmare non auiam. Post Augustum illud sub Claudio Caesare, C. Pompeio et Q. Verennio Cosl. quinque & viginti annos omissum, repeti ac deinde continuari placitum fuisse, autor quidem est Tacitus (q): sed deliberat Lipsius (r), fatin' verus numerus? Cum enim suprema mentio capti huius augurii apud Dionem sit A. V. C. DCCXXV quo Ianus clausus fuerit, ab eo die autem ad annum V. C. DCCCII non XXV, sed LXXVII interit anni; necessario sequi, si verus iustusque Taciti numerus esse debeat, ut a Tiberio iam repetitum A. V. C. DCCLXXVII. Corn. Cethego & Vifellio Varrone Cosl. statuendum sit.

Miratio subire posset animum, cur toties omissum restituendum fuerit? sed mirari desinamus, iis attendentes, quae Dio (l) narrat, diem nimirum ad illud capiendum destinari debuisset singulis annis, qua nullus exercitus ad bellum sit profectus, nullus hostis in aciem copias eduxerit, nulla pugna commissa sit, nullum malum intestinum & continens rem publicam oppresserit, nullus hostis in armis detinuerit, qualem inuenire diem, quam difficile fuerit, proclive intellectu. Neque vero omittendum puto, partim, penes quem ius illud ordinandi fuerit? partim, quibus captandi officium fuerit iniunctum? Instituendi ordinandique ius penes maximum fuisse rerum, quae ad sacra & religionem pertinerent iudicem vindicemque contumaciae priuatorum magistratuumque, ita enim Pontificem maximum describit Festus (e), ex eo colligimus, quod Augustus demum suscepto pontificatu maximo paulatim abolicum Salutis augurium restituisse commemoratur a Suetonio (o). Maximum autem hunc pontificatum gerere, tantum abfuit, ut infra maiestatem imperatoriam habitum, ut etiam augendae aptissimum visum fuerit. Lectu iucunda sunt, quae hac de re verba adducit Berneggerus (x): *Augustus, cum nominibus non aliter, quantis luderet, ac modo nomen Principis, quod in Senatu libertatis praeside ac sequepro, ea adhuc salua et incolumi, obtinuisse non nesciret, lepide adsumeret: modo callide plebeium ideoque sacrosanctam tribunorum potestatem, ne a Principe ad Populum, modo Pontificatum, ne ab eius maiestate ad Deos et religionem quisquam pronocaret, solus occuparet: Solus Romuli nepotes bubalorum instar naribus ductauit. Tanti ad dominationem momenti fuit pontificatus maximus! Ipsum captandi augurii officium qui sustinuerunt, eos peculiari nomine PRAETORES fuisse dictos, coniectura auguror. Ita enim non tantum Freinshemius (y) scripsit: Praetor maximus explorabat, salutemne Dii. P. R. annuerent: Sed apud Festum (z) quoque haec leguntur: Maximum praetorem dici putant alii eum, qui maximi imperii sit, alii, qui aetatis maximae pro collegio, quia augurum decretum est, quod in salutis augurio Praetores maiores & minores appellantur, non ad aetatem, sed ad vim imperii pertinere, unde non male sibi videtur colligere Brissoni (aa) in huius augurii formula adscripta fuisse haec verba: PRAETORES. MAIORES. MINORESQUE.*

Longe meliore nostrae Christianorum res sunt loco, quibus pro certissimo salutis augurio sunt verba Apostoli (bb), quibus non tantum conceditur, sed omnino etiam praecipitur nobis,

VT

(l) MATTH. BERNEGGERVS. Diatr. in Suetonii Aug. p. 169.

(m) SVETONIVS in Aug. C. XXXI.

(n) DIO. CASS. R. H. L. II.

(o) IDEM. L. XXXVII.

(p) PITISCVS ad Suet. Aug. l. v.

(q) TACITVS. Ann. L. XII. c. 27.

(r) LIPSIVS in not. ad h. l. Taciti.

(s) DIO. L. XXXVII.

(t) SEXT. POMPEIVS. FESTVS. L. XI. p. m. 117.

(u) SVETONIVS. Aug. C. XXXI.

(v) MATTH. BERNEGGERVS. Diatr. in Aug. p. 164.

(w) FREINSHEMIUS. Suppl. Lit. L. CII. c. 47.

(x) FESTVS. L. XI. p. m. 117.

(aa) BARN. BRISSONIVS de Form. et solenn. P. R. verbis L. I. n. 204. p. m. 209.

(bb) I. TIM. II. v. 1-4.

ut salutem a DEO O. M. petamus. Παρακαλῶ ἐν πρώτῳ πάντων ποιῆσαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων ἰσῶν ἐν ὑπεροχῇ ὧν ἡμεῖς καὶ ἡσύχῳ βίῳ διαγώμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι τῷτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεικτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Hortor igitur primo omnium fieri supplicationes, preces, intercessiones, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus, qui in eminentia sunt, ut placidam & quietam vitam transigamus in omni pietate & honestate: Hoc enim pulchrum & acceptum coram DEO Salvatore nostro, qui omnes homines salvos esse vult & in agnitionem veritatis venire. Quid iucundius nobis, quid exploratius, quid auspicius hoc Salutis augurio? non ab auiibus petito, sed ab Eo Ipso allato, qui columbae summa specie olim apparuit Ipsumque salutis autorem demonstravit. Quod ergo bonum, faustum, felix, fortunatum ac salutare sit, cum SERENISSIMO. PRINCIPI FRIDERICO. EIVSQVE. SERENISSIMAE. CONIVGI. SERENISSIMO HEREDI. FILIO. CETERIS. SERENISSIMIS. LIBERIS. IVVENTVTIS PRINCIPIBVS. VNIVERSAE. DOMVI. SERENISSIMAE, cum patriae dulcissimae reiue sacrae ciuili & litterariae, vota pro salute vras facturi sunt quinque salutaribus praeceptis imbuti bonaeque spei destinati adolecentes, selectae & primae classis discipuli, Carolus Christophorus Geinitius Altenburg. Ioannes Fridericus Hauschildius Dresf. Henricus Augustus Gelderus, Georgius Ludouicus Gelderus Burga-Varischi, Ioannes Fridericus Moerlinus Altenburg. quos tirocinium dicendi artis posituros, documentumque pietatis in DEVM & PRINCIPEM daturus, ut VOS. VIRI. PERILLV STRES. EXCELLENTISSIMI. AMPLISSIMI. NATALIVM. MVNERVM MERITORVM. SPLENDORE. EMINENTISSIMI. AVLAE. ATQVE. VR BIS. PROCERES. MAECENATES. CVRATORES. GYMNASII. FAVTO RES. REI. LITTERARIAE. SYMMI. GRAVISSIMI. EXOPTATISSIMI, elementes & beniuoli audire & hoc NATALITIORVM. SERENISSIMI. PRINCIPIS OFFICIVM praesentia vestra condecorare ut velitis, qua par est reuerentia, obseruantia & humanitate rogo.

Georgius Ludouicus Gelderus *necessariam felicitatis nostrae cum gloria DEI copulationem demonstrabit Orat. Graeca,*

Io. Fridericus Hauschildius *templum Iani clausum depictum sifset Carm. Lat.*

Carolus Christophorus Geinitius *annum SERENISSIMI. PRINCIPIS quinquagesimum pace per vniuersam Europam restituta, memorabilem canet Oda vernacula,*

Henr. Augustus Gelderus *saluberrimas SERENISSIMI. PRINCIPIS constitutiones per hunc annum vitae quinquagesimum publicitas praedicabit Orat. Latina,*

Io. Fridericus Moerlinus *nullam bono Principi a subiectis referri posse maiorem gratiam, quam si meminerint, bono Principi se subiectos esse, docebit Orat. vernacula.*

